

**До разової спеціалізованої вченої
ради Дніпровського державного
університету внутрішніх справ**

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора, Першого проректора Класичного приватного університету Павла Сергійовича Покатаєва на дисертацію Юрія ЛУКАВЕНКА на тему «Підвищення інституціональної спроможності місцевих органів влади», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дослідження. На підставі вивчення дисертації та копій публікацій здобувача Лукавенка Ю.П., слід зазначити наступне.

Обрана тема відповідає спеціальності наукового пошуку та визначається, перш за все, тим, що реформа децентралізації та територіальної влади в Україні визнана однією з найуспішніших реформ. Проте російське агресивне вторгнення на територію суверенної держави в 2014 та в 2022 рр., окупація значної кількості територіальних громад наразі унеможлиблює продовження децентралізаційних процесів в умовах правового режиму воєнного стану. Тому варто змінити фокус уваги на розвиток інституціональної спроможності місцевих органів влади, запровадження європейських стандартів в їх діяльності, що передбачено умовами набуття Україною статусу члена Європейського Союзу. Отже, перехід до управління розвитком інституціональної спроможності всіх складових публічного сектору набуває особливої актуальності.

З огляду на відчутні особливості інституціональних змін в системі місцевої влади України потребою є певне впорядкування їх сукупності,

зокрема для визначення стратегічних орієнтирів подальшого розвитку; потребує удосконалення концепція інституціональної трансформації та методико-технологічний інструментарій її реалізації тощо. Міжнародні агенції, такі як ООН, Світовий банк, ПРООН та ОЕСР, визнають, що якщо публічні інституції в країні не функціонують ефективно, соціальні, економічні та політичні зміни та розвиток ніколи не стануть реальністю. Зазначене обумовлює необхідність реалізації інтегрованого підходу до управління процесом розвитком інституціональної спроможності місцевих органів влади, визначення об'єктивних та суб'єктивних чинників, які впливають на цей процес, застосування засобів оцінювання рівня інституційної спроможності та формування відповідних рекомендацій.

Про актуальність обраного напряму дисертаційного дослідження свідчить також те, що він належить до пріоритетних у науці публічного управління та адміністрування. Робота виконана відповідно до: Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затвердженого постановою КМУ від 30.04.2024 р. № 476; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025-2029 роки, затвердженої наказом МВС України від 21.05.2024 р. № 326; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки на 2022-2026 роки, затвердженої наказом МОН України від 03.02.2022 р. № 109.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані в дисертації, підтверджений теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць, комплексним аналізом законодавства й міжнародної практики в цій сфері.

Передусім позитивним слід визнати чітке визначення автором об'єкта і предмета дослідження, що, на жаль, сьогодні не часто зустрічається в наукових роботах такого рівня. Правильне розуміння об'єкта та предмета дослідження

дозволило дисертанту зробити свою наукову ідею цілісною, обґрунтованою, донести до наукової громадськості власні ідеї та пропозиції, а також уникнути формалізму та зробити дисертацію вагомим внеском у науку публічного управління та адміністрування.

Крім того, під час дослідження було використано широкий спектр загальнофілософських, загальнонаукових, логічних і спеціально-юридичних методів і прийомів наукового пізнання, застосування яких дозволило всебічно проаналізувати предмет дослідження. Усі вони застосовувались у взаємозв'язку та взаємодії, відповідно до поставленої мети й завдань, об'єкта і предмета дослідження.

Обґрунтованість висновків та рекомендацій дисертаційного дослідження підтверджується наявністю інформації про можливе впровадження результатів дослідження у практичній діяльності органів місцевої влади під час формування стратегій їх розвитку; у подальших наукових дослідженнях професійної діяльності в органах місцевої влади та її інституціонального розвитку; у навчальному процесі при підготовці магістрів публічного управління; при написанні підручників, навчальних посібників, довідкової та методичної літератури, монографій з проблем інституціоналізації місцевої влади та спроможності її органів.

Питання, які розглядаються в дисертації, розкрито на досить високому методологічному рівні. Зокрема, проаналізовано широкий спектр вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних та монографічних робіт з окресленої проблематики, що свідчить про поглиблений аналіз порушеної в дослідженні проблеми. Крім того, автор вивчив і проаналізував періодичну літературу з цього питання, що свідчить про спробу синтезувати поряд із загальноприйнятими поняттями новітні підходи до розуміння проблеми інституціонального розвитку місцевої влади в Україні.

З аналізу дисертації видно, що під час проведеного дослідження було використано не лише фахову літературу, а й цінний емпіричний матеріал, що дозволило дисертанту досягти високого ступеня обґрунтованості наукових

положень, висновків і рекомендацій. Очевидно, що автор, працюючи над написанням дисертації, дотримувався процедури систематизації наукової літератури під час її аналізу.

У процесі дослідження дисертант не абстрагувався в наукову розробку проблеми, а поставив конкретні та чіткі завдання, у зв'язку з чим дисертація отримала цікавий та корисний напрям не лише в науковому руслі, що дозволило одержати практичні результати, сформулювати корисні для практичного застосування висновки.

Аналіз рецензованої дисертації дає змогу стверджувати, що в результаті проведеного дослідження автор досягнув визначеної мети й виконав поставлені завдання. Причому сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Структура дисертації добре продумана і відповідає тим завданням, які поставила перед собою автор. Дисертант послідовно виклав матеріал, здебільшого правильно співвідносячи загальні та конкретні питання, сформулювала необхідні наукові дефініції. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 203 сторінки. Список використаних джерел налічує

У першому розділі систематизовано та узагальнено понятійно-категоріальні інтерпретації інституціональної спроможності місцевої влади в Україні шляхом дослідження проблем функціонування і розвитку місцевої влади в державно-управлінському дискурсі, а також інституціональних аспектів функціонування місцевої влади в умовах реформи децентралізації та проведено інтерпретацію інституціональної спроможності місцевих органів влади, що дозволило напрацювати авторське визначення поняття «інституціональна спроможність місцевих органів влади» та дійти висновку, що інституційна спроможність місцевих органів влади залежить від різних факторів, які згруповано в п'ять вимірів за методологією Гільдербранда і

Гріндла: середовище дій, інституційний контекст публічного сектору, цільова мережа, організації та людські ресурси.

У другому розділі автором проведено оцінку рівня та детермінант інституціональної спроможності місцевих органів влади, зокрема досліджено аналітичні засади інституціональної спроможності, об'єктивні і суб'єктивні показники інституціональної спроможності місцевих органів влади, рівень задоволеності громадян якістю публічних послуг як суб'єктивний показник оцінювання інституціональної спроможності місцевих органів влади, що дозволило дійти висновку, що рівень інституціональної спроможності місцевих органів влади в Україні на поточний момент за оцінкою громадян загалом є недостатнім з точки зору їх здатності надавати якісні та доступні публічні послуги з актуальним асортиментом.

У третьому розділі автором визначено напрями удосконалення розвитку інституціональної спроможності місцевих органів влади на основі зарубіжного досвіду, а саме: розглянуто роль зовнішніх та внутрішніх факторів у визначенні інституціональної спроможності місцевих органів влади, проаналізовано детермінанти в організаційному вимірі, які можуть вплинути на інституціональну спроможність місцевих органів влади, проаналізовано детермінанти інституціональної спроможності місцевих органів влади з точки зору кадрового виміру, проведено аналіз відносного ступеню як бюрократичної, так і політичної підзвітності, з якою стикаються місцеві органи влади, та запропоновано авторську модель розвитку інституціональної спроможності місцевих органів влади в Україні.

У висновках за результатами дослідження загалом сформульовано низку положень теоретико-методологічного характеру, а також пропозицій і рекомендацій, що мають вагоме значення для вдосконалення положень науки публічного управління. У додатках до роботи міститься перелік опублікованих праць.

Таким чином, структурно дослідження побудовано логічно, розділи і підрозділи пов'язані між собою. Обрана структура дисертації дозволила

автору продемонструвати гідний рівень знань з публічного управління, ґрунтовно проаналізувати як положення нормативно-правових актів щодо реформування місцевої влади, так і погляди науковців з проблематики дослідження. Під час розподілу розділів основного тексту на підрозділи автор дотримувався правил пропорційності та взаємовиключення. Дисертант послідовно виклав матеріал, здебільшого правильно співвідносячи загальнотеоретичні та практичні питання, сформулював необхідні наукові висновки та дефініції.

Мета і завдання, визначені автором у вступі, відповідають змісту дослідження та загальним висновкам, а всі висновки та рекомендації, зроблені нею, об'єднані провідною ідеєю вирішення конкретного наукового завдання.

Також привертає увагу стиль, яким написано роботу: він означений логічністю, послідовністю та ясністю аргументування думок. Деякі досить складні теоретичні положення дисертації сформульовані зрозумілою мовою, та викладені без зайвих ускладнень.

Загалом на сторінках дисертації автору вдалося розгорнути цікаву дискусію, використавши широкий спектр вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних та монографічних робіт з різних галузей наукових знань, що свідчить про поглиблений аналіз актуалізованої проблеми.

Таким чином, гарантією достовірності й теоретичної обґрунтованості наукових положень, сформульованих автором висновків і рекомендацій є правильно визначені мета й завдання дослідження, структура та логіка викладеного матеріалу.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова новизна праці полягає в тому, що за полягає в обґрунтуванні комплексу концептуальних положень щодо підвищення інституціональної спроможності місцевих органів влади в Україні та розробці рекомендацій щодо вдосконалення управління цим процесом у практиці публічного управління. У результаті дослідження сформульовано низку наукових положень, висновків і

рекомендацій, що відзначаються вагомою теоретичною та практичною значущістю, а також вирізняються науковою новизною.

У роботі враховано положення як національного, так і міжнародного законодавства, проаналізовано теоретичний матеріал, що стосується тематики роботи. Це дало змогу виробити новий підхід до дослідження значної кількості проблем, якими означено підвищення інституціональної спроможності місцевих органів влади в Україні.

Переважна більшість положень, винесених автором на захист, і висновків є новими або містять значну частку новизни.

У висновках дисертації на підставі узагальнення основних положень проведеного дослідження проблеми, сформульовано, висновки, пропозиції та рекомендації.

Таким чином, є всі підстави стверджувати, що висновки дисертації є цілісними, логічними та обґрунтованими, відповідають меті й завданням дослідження, містять важливі теоретичні положення щодо теорії та практики публічного управління.

Повнота викладений наукових результатів в опублікованих працях здобувача.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено в 5 публікаціях, з яких: 3 статті – у наукових фахових виданнях, 2 – тези доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

Перелік наукових праць здобувача й аналіз їхнього змісту засвідчують, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження досить повно викладено у вітчизняних наукових фахових виданнях, пройшли апробацію на різних науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення дисертаційної роботи.

За результатами розгляду роботи потрібно також звернути увагу дисертанта на такі дискусійні положення:

1. Заявлена автором наукова новизна дисертації охоплює низку положень, серед яких центральним виступає комплекс концептуальних

підходів до підвищення інституціональної спроможності місцевих органів влади в Україні в умовах воєнного стану. Поряд із цим викликає обґрунтовані сумніви повнота і переконливість обґрунтування унікальності запропонованих наукових результатів. Передусім, варто звернути увагу на те, що автор позиціонує як «уперше розроблений» комплекс положень щодо підвищення інституціональної спроможності місцевих органів влади, який базується на зарубіжному досвіді, сервісній філософії та інтегральному підході до управління. Однак, не надано чіткого розмежування між авторськими напрацюваннями та вже відомими у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі підходами до оцінювання інституційної спроможності та ефективності.

2. Обґрунтування запропонованого автором удосконалення матриці характеристик інституціоналізації місцевої влади доцільно підсилити порівняльним аналізом із наявними моделями та підтвердити емпіричними доказами більш високого рівня його ефективності чи практичної значущості.

3. Уточнення понятійно-категоріального апарату, що включає терміни «інституціональна спроможність», «управління розвитком інституціональної спроможності», «трансакційні витрати» є вагомою частиною цього дисертаційного дослідження. Водночас, бажано розширити наукову дискусію з наявними альтернативними підходами інших вчених галузі та доказову базу щодо переваг авторського уточнення зазначених термінів. теоретичної розробки створює враження, що підсилить їх наукову значимість.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що наведені вище критичні зауваження та рекомендації стосуються дискусійних питань, певної неповноти та непослідовності розгляду окремих положень дисертації і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке має науково-теоретичне і практичне значення, містить наукові висновки, нові підходи до вирішення конкретного наукового завдання щодо наукової розробки рекомендацій, спрямованих на підвищення інституціонального розвитку місцевої влади в Україні.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Зокрема, у рецензованій праці не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Викладені в дисертації рекомендації та конкретні пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України є теоретично обґрунтованими та аргументованими, хоча і досить дискусійними.

Основні положення дисертації з належним ступенем повноти були відображені автором у наукових статтях, підготовлених та опублікованих автором дисертації, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій, зарахованих за темою дисертації.

Дисертація Лукавенка Юрія Петровича «Підвищення інституціональної спроможності місцевих органів влади» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 із змінами, а її автор – Лукавенко Юрій Петрович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент

Доктор наук з державного управління,
професор, Перший проректор Класичного
приватного університету

Павло ПОКАТАЄВ

